

recte weergave van gebeurtenissen en standpunten en geeft niet al te veel commentaar. De lezer merkt dat alles binnenskamers werd besloten en wil vragen wat er dan op straat gebeurde. Maar uiteraard kan men het Meel moeilijk verwijten wanneer uit zijn onderzoek blijkt dat alles intern werd bekosttoofd.

Ondanks zijn gedetailleerd, nauwkeurig en waarheidsgetrouw verslag, krijgt men toch de indruk dat Meel in zijn materiaal verdrinkt. Bij zijn weergave van de kleine politieke strubbelingen, vooral in hoofdstuk III bij de (te) uitvoerige behandeling van de rapportagekwesitie in de VN en de departementale reorganisatie — maar er zijn meer voorbeelden — mist men soms de grote lijnen. Het is jammer dat zijn begeleiders hem daar niet op hebben gewezen. In zijn eindconclusie wijst hij wel op de lange termijnprocessen op politiek, cultureel en economisch gebied. Wanneer men het precieze verloop van de onderhandelingen tussen Suriname en Nederland in de jaren 1950-1960 én de standpunten van beide partijen wil nagaan, zal men om dit boek niet heen kunnen. Ondanks de vermelde tekortkomingen blijft Meels boek een belangrijk en zorgvuldig werk.

R. O. Beeldsnijder

D. Hellema, C. Wiebes, G.T. Witte, *Doelwit Rotterdam. Nederland en de oliecrisis 1973-1974* (Den Haag: Sdu uitgevers, 1998, 320 blz., f39,90, ISBN 90 12 08522 5).

In oktober 1973 werd Nederland geconfronteerd met de gevolgen van een olie-embargo. Deze maatregel was door de Arabische landen uitgevaardigd tegen die landen die tijdens de Oktoberoorlog Israël steunden. Nederland betuigde verbaal steun aan Israël en voorzag het land in het geheim ook van wapens en munitie. Het olie-embargo vormde een bedreiging voor de economie omdat Nederland voor zijn energievoorziening voor ruim 50% afhankelijk was van de invoer van aardolie. Daarnaast was de olie een belangrijke grondstof voor de olie verwerkende en petrochemische industrie. Rotterdam was, als doorvoerhaven en als vestigingsplaats voor het merendeel van die chemische bedrijven, daarom een voor de hand liggend doelwit van de olieproducerende landen. Over de specifieke doelstellingen van de Arabische landen bevat dit boek overigens nauwelijks enige informatie. De onderzoekers baseren zich op de rapportages van Nederlandse diplomatieke vertegenwoordigers in de verschillende hoofdsteden. Een analyse van het buitenlands beleid van de afzonderlijke Arabische staten ontbreekt echter, waardoor kleine voorvallen of uitspraken van individuele personen soms tot beleidswijzigingen worden opgeblazen.

Het boek van Hellema, Wiebes en Witte concentreert zich op het optreden van de Nederlandse regering. Er is veel aandacht voor de beeldvorming en de daarbij optredende rivaliteiten tussen de verschillende ministeries. Tussen de departementen van buitenlandse zaken en economische zaken was in de jaren voor 1973 al een competentiestrijd gaande. Door het toenemend internationaal overleg inzake de olievoorziening wenste buitenlandse zaken een grotere rol te gaan spelen op dit terrein. Uit deze studie komt naar voren dat interdepartementale competentiegeschillen een grote rol speelden tijdens de oliecrisis, al wordt ook duidelijk dat buitenlandse zaken de toon aangaf. Verschil van inzicht bestond er eveneens tussen de ministers onderling. De verklaring daarvoor wordt gezocht in partijpolitieke en ideologische achtergronden. Het kabinet-Den Uyl maakte weloverwogen keuzes en ging uitermate bekwaam om met de grootste crisis waarvoor een Nederlands kabinet zich sinds jaren gesteld zag. Alle meningsverschillen ten spijt gaven de ministers blijk van een realistische kijk op de internatio-

nale verhoudingen. Voor het debat onder historici over het kabinet Den Uyl biedt dit boek derhalve een aardige aanvulling en tevens een nuancering van het bestaande beeld.

De auteurs hebben getracht in hun boek een minutieuze reconstructie te maken van de internationale contacten op diplomatiek niveau in deze periode. Een interessant punt daarbij is de rol die Nederlandse vertegenwoordigers speelden binnen het Europees beraad inzake de oliecrisis. In 1973 verkeerde het politiek overleg in Europees verband nog in een pril stadium en het overleg over de situatie in het Midden-Oosten resulteerde voor het eerst in politieke verklaringen van de negen landen. Nederland was geen warm voorstander van die Europese politieke samenwerking, maar zag zich gedwongen zich achter deze verklaring te scharen. Ook inhoudelijk deed Nederland concessies waardoor de verklaring gezien kan worden als een diplomatiek succes voor Frankrijk. Op economisch terrein was de Nederlandse inbreng al evenmin succesvol en wist Nederland zijn partners niet te bewegen tot een grotere mate van solidariteit. Nederland verzette zich tegen alle Europese initiatieven die gericht waren op het tot stand brengen van een Euro-Arabische dialoog. In haar Midden-Oostenpolitiek liet de Nederlandse regering zich leiden door de wens nauw met de Amerikanen samen te werken. Onafhankelijk optreden van de Europeanen en een welwillender houding ten opzichte van Arabische landen stuitte in Den Haag op verzet. Het was met name minister van buitenlandse zaken, M. van der Stoep, die vasthield aan deze uitgangspunten; soms tegen de adviezen van zijn ambtelijke top in. Verscheidene ambassadeurs drongen er eveneens op aan een gebaar te maken naar de Arabische staten. De minister wenste echter een *low pro/i/e*-beleid te voeren en weigerde verklaringen af te leggen die aan de Arabische wensen tegemoet kwamen.

Op deze en andere punten die op het terrein van het buitenlands beleid liggen, biedt het boek van Hellema c.s. gedegen analyses. Interessant is het boek daarom vooral voor diegenen die geïnteresseerd zijn in de Nederlandse diplomatie. Andere aspecten die voor een volledig beeld van de oliecrisis van belang zijn komen minder goed uit de verf. Soms is dat verklaarbaar, bijvoorbeeld omdat de oliemaatschappijen weigerden hun medewerking te verlenen aan dit onderzoek. Op andere punten is die eenzijdige belangstelling voor de buitenlandspolitieke kanten van de crisis minder goed te verdedigen en lijkt er ook geen duidelijke keuze aan ten grondslag te liggen. Het blijkt eerder uit de wijze waarop onder meer de parlementaire discussie wordt beschreven. De gedeelten die handelen over binnenlandse aspecten van de crisis zijn beduidend korter en met meer vaart geschreven. Ronduit teleurstellend is het hoofdstuk over het distributiesysteem. Ook hier beperken de auteurs zich tot een analyse van het regeringsbeleid. De politieke, economische en maatschappelijke consequenties van het olie-embargo blijven daardoor onderbelicht.

C. M. Megens